

לכפרה הכתוב מדבר, כלומר שדין הפסול לא נאמר כלל על דם זה.

פסקי הרמב"ם

הרמב"ם (הל' פסולי המוקדשין ב, ד-ו) פוסק את הלכותיו של ר' יוחנן: "חטאת שנתן ממנה מתנה אחת, ומתו הבעלים – ישלים ארבע המתנות לאחר המיתה. אבל אם נתן האחת ביום – לא יתן השלוש בלילה. ואם נתן אחת בפנים והשלימין⁸ בחוץ – חייב משום מעלה בחוץ". את שאר הלכותיו של רב פפא הביא הרמב"ם כל אחת במקומה⁹.

מערכה צו. דיני שפיכת השירים (לח, ב)

שהרי משתמע שבכל הדינים הללו קיים ניגוד בין המתנה הראשונה לבין שיירי הדם, וג' המתנות האחרונות הושו בדברים מסוימים למתנה הראשונה ובדברים אחרים לשיירי הדם. להלן נברר האם אכן הבנה זו מדויקת לגבי כל הפרטים שנישנו כאן.

א. חוץ – האם השופך את שיירי הדם מחוץ לעזרה חייב כרת? מדברי רב פפא משתמע שהשופך שיירי בחוץ פטור. דין זה שנוי במחלוקת תנאים, כפי שמצינו להלן במשנה (קי, ב-קיא, א): "הזורק מקצת דם בחוץ – חייב... רבי נחמיה אומר: שיירי הדם שהקריבו בחוץ – חייב", ומשמע שחכמים פוטרם את השופך את שיירי הדם¹. בפשטות הלכה כחכמים, שאין חייבים על שיירי הדם בחוץ, ולא כרבי נחמיה (ראה פירוש המשנה לרמב"ם שם; הל' מעשה הקרבנות יט, ד). ועיין להלן מערכה רצג.

ב. לילה – האם מותר לשפוך את שיירי הדם בלילה? רב פפא אומר שאסור לזרוק בלילה (לאחר שקיעת החמה) את ג' המתנות האחרונות של החטאת, כשם שאסור לזרוק בלילה את המתנה הראשונה; ומשמע מכך שמותר לשפוך בלילה את שיירי הדם.

הגמ' להלן (נו, א) אומרת שדם נפסל בשקיעת החמה, וכן כותב הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות ד, א), כלומר, לא רק מעשה זריקת הדם אסור בלילה (כדברי המשנה במגילה כ, ב): "כל היום כשר... להזיזה", והדבר נלמד מ"ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם", ויקרא ז, לח). אלא

וזריקה ראשונה) על מנת לזרוק את אחת המתנות הללו חוץ לזמנה – פיגל, שהרי אף הן "אכילת מזבח"⁷.

יב. לא עיילא לגואי – חטאת שדמה נכנס להיכל – נפסלה, אבל אם נכנס לאחר מתנת הדם הראשונה, המכשירה את הקרבן – לא יפסל עוד. בקרן אורה מבהיר את החידוש שבדבר: לא זו בלבד שהקרבן בכללו אינו נפסל לאחר שכבר התכפר (וכדברי הגמ' לעיל כט, א: "אחר שהוכשר יחזור ויפסל?!"), אלא אף הדם הנכנס עדיין כשר להוציאו למזבח החיצון ולהשלים את ד' המתנות. כך משתמע מרש"י (ד"ה ולא עיילא): "אין להם תורת פסול כניסת פנים... דכתיב 'לכפר בקודש', בראוי

לאחר מתן דם הקרבנות על המזבח יש לשפוך את השיריים ליסוד, ככתוב בחטאת: "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה, ואת כל דמה ישפוך אל יסוד המזבח" (ויקרא ד, לד). החובה לשפוך שיריים בשאר הקרבנות פרט לחטאת נדונה במערכה צב. שפיכה זו עשויה להחשב כסילוק פסולת גרידא; אולם התורה קובעת לשיירי הדם מקום מוגדר בתחתית המזבח (לברור המקום המדויק – ראה להלן מערכה קצא), והדבר מלמד שיש לה מעמד מסוים של מתן דמים על המזבח. הסוגיה כאן עוסקת בפרטי ההלכות של שפיכת השיריים: באילו דינים היא נחשבת כזריקת דם על המזבח עצמו, ובאילו דינים היא שונה ממנה. באופן ישיר הגמרא עוסקת בשלוש המתנות האחרונות של החטאת, ומפרטת במה הן דומות למתנה הראשונה, מחד, ולשפיכת השיריים, מאידך, ומפירוט ההלכות בעניינין יש ללמוד רבות על הלכות השיריים.

מימרת רב פפא

רב פפא מפרט וממייין את הלכות ג' המתנות האחרונות בחטאת: "יש מהן כתחילתן [כמתנה הראשונה], ויש מהן כסופן [כשפיכת השיריים]; חוץ ולילה, זרות וכלי שרת, קרן ואצבע, כיבוס ושירים – כתחילתן; מיתה, לא שריא ולא מפגלא, ולא עיילא לגואי – כסופן". בפשטות, יש ללמוד מדברי רב פפא שכל הדינים הללו אינם נוהגים בשיירי הדם,

לשון הרמב"ם בהל' פסוהמ"ק ב, טו: "חטאת שקיבל דמה בשתי כוסות... נכנסה אחת מהם להיכל והיזה ממנה שם – אף החיצונה פסולה, שנאמר 'אשר יובא מדמה', אפילו מקצת דמה אם נכנס לכפר בקודש – נפסלה". בחזון איש (סי' יח, א) דקדק מלשונו "והיזה ממנה שם" שלא היזה לפני כן בחוץ, ולכן נפסלה. מכל מקום, לא נתבאר ברמב"ם שהדם הנכנס לאחר הזאה ראשונה כשר להוציאו ולהזותו בחוץ, והעיר על כך בקרן אורה.

1. תוס' לט, א ד"ה הא דנים בהרחבה בשאלה האם רבי נחמיה מחייב על שפיכת שיירי הדם בחוץ רק בשיירי דם החטאות הפנימיות (כפי שמשמע בגמרא להלן קיא, א) או גם בחטאות החיצוניות (כפי שמשמע בסוגיה כאן), וראה מערכה רצג.

7. ראה על כך מערכה יז הערה 10.

8. מלשון זו ניתן ללמוד שהחייב רק כשנתן את כל ג' המתנות (חידושי רא"ל מאלון יד, א), או שנתן את המתנות לשם ארבע המתנות, באופן שברור הדבר שאינם בתורת שיריים (אבן האזל). יש שחידש בדעת הרמב"ם, שהחייב על זריקה בחוץ אינו אלא בדם שנשאר בצואר או בכוס אחרת, אך לא בדם שבאותו כוס, שכן נעשה שיריים (חידושי רבי חיים הלוי להל' מעשה הקרבנות יט, ג), ועל כך עיין להלן מערכה רצג.

9. זר – הל' ביאת המקדש ט, ג (וראה לעיל הערה 6). כלי שרת קרן ואצבע – הל' מעשה הקרבנות ה, ז. כיבוס – הל' מעשה הקרבנות ח, ז. שיריים – הל' פסולי המוקדשין ב, כא. לא שריא ולא מפגלא – הל' פסוהמ"ק ז, א. לא עיילא לגואי –

לעומת זאת, בקרן אורה כאן כתב בפשטות שהדם נפסל בשקיעת החמה אף לשפיכת שיריים, וכן דעת בעל מנחת חינוך (מצוה קמד). כדעה זו הוכיח החזון איש (ליקוטים א, יג) מהברייתא להלן (נו, ב): "קדשים הנאכלין ליום אחד, מחשבין בדימן משתשקע החמה, ובבשרן ובאימוריהן משיעלה עמוד השחר". אם דין שירי הדם שונה מדין מתנות הדם – היתה הברייתא צריכה לבאר זאת, כשם שפירטה מתי מסתמים זמנם של כל שאר חלקי הזבח. לדעת אחרונים אלו, מה שנאמר כאן שלעניין לילה דין שלוש מתנות הוא "כתחילתן" – אינו בניגוד ל"סופן", אלא רצתה הגמ' למנות יחד את הדברים שבהם דין שלוש המתנות כדין המתנה הראשונה.

בשיטת הרמב"ם בדין זה יש דיוקים סותרים. בהל' פסולי המוקדשין (ב, ה) פסק: "אם נתן האחת ביום – לא יתן השלוש בלילה", ומשמע שהשיריים ניתנים בלילה (אבן האזל); ואינו מוכרח, שכן הרמב"ם בהלכה זו עוסק בפרטי הלכות ג' המתנות (כגון שיינתנו לאחר מיתה, בהל' ד, שבמקורה היא הלכה אחת עם הלכה ה'). ולא עסק בהלכות השיריים. לאידך גיסא יש ללמוד מדבריו שם (יג, א): "מחשבת הזמן כיצד? כגון ששחט את הזבח לשמו על מנת לזרוק דמו מאחר שתשקע החמה, שאינו זמן זריקתו". הרמב"ם לא כתב במפורש שהמחשבה על שפיכת שיריים מפגלת (אלא רק כבדרך אגב להלן יז, ג, בעניין אופן הפיגול בחטאות הפנימיות), ונראה שכוונתו לכלול זאת ב"על מנת לזרוק דמו", בכל אופן שהוא (משנה למלך). ממילא מתברר שלדעתו המחשבה על השיריים לשופכם לאחר שקיעת החמה מפגלת (נור הקודש לגר"ש גורן – גורונצ'יק, עמ' לז)².

בירושלמי ביומא (פ"ה ה"ו) נאמר: "ר' בון בר חייא בעי כמאן דאמר השיריים מעכבין: מקומן מעכב, נותנן בלילה, שוחט עליהן בתחילה". הירושלמי דן האם מותר לשופכם בלילה, ומשתמע שלדעה שאינם מעכבים הדבר פשוט שהם נשפכים בלילה, כדעה הראשונה הנ"ל (זבחי אפרים)³.

ג. זרות – האם זר כשר לשפוך שיריים, ואם לאו – האם כששפך הוא מתחייב מיתה בידי שמים? שאלה זו מתחלקת לשני חלקים: א. האם שפיכת השיריים נחשבת כ'עבודה', וטעונה כהן (וממילא – בגדי כהונה, עבודה בימין, עמידה, העדר חציצה בינו לבין הקרקע, ככל דיני 'עבודה'). ב. לעניין חיוב מיתה לזר העובד נדרש תנאי שתהא זו 'עבודת מתנה' (יומא כד, א), ושתהא עבודה חשובה (תוס' ישנים שם ד"ה

הדם עצמו נפסל. לכאורה, אם כן, אי אפשר לשפוך שיריים בלילה, שהרי דם פסול נשפך לאמת המים שבעזרה ולא ליסוד! אלא שיש לומר, שפסול הדם בלילה איננו כעין פסול לינה, הפוסל לגמרי את הדם, אלא הוא נלמד מ'ביום הקריבו את זבחו' (ויקרא ז, טז), "ביום שאתה זובח – אתה מקריב" (להלן נו, א), ועל כן יש מקום לומר ששפיכת שיריים איננה הקרבה, ולכן היא מותרת גם בלילה (חידושי הגרי"ז כאן). כך דעת אחרונים רבים (עולת שלמה; תוספת קדושה; מקור ברוך ח"א סי' יב, עמ' 54, ועוד). לשיטה זו, סוף זמן שפיכת השיריים הוא בעלות השחר, אזי הם נפסלים בלינה כאימורים (תוספת קדושה, על פי הגמ' להלן מד, ב): "היה עומד בחוץ ואמר הריני שוחט לשפוך שירים למחר... פיגול".

זר שופך שיריים בשמאל ובלילה. באחרונים דנו האם מותר לשפוך את השיריים ליסוד באופן זה, והשאלה המרכזית העומדת לדין היא האם השפיכה נחשבת כעבודה.

הראשונות על המזבח אלא על היסוד בלבד; ובזבחי אפרים כאן פירוש אחר, האם כששוחט קרבן חדש יכול הוא לשפוך את דמו מיד ליסוד או שחובה להתחיל מחדש את המתנות במזבח, כדברי ריב"ל בבבלי להלן נב, ב: "לדברי האומר שיריים מעכבין מביא פר אחר ומתחיל בתחילה בפנים". לעומתו, בקרבן העדה פירש שזהו המשך לשאלה הקודמת: האם כשנותן בלילה צריך לשחוט זבח חדש או לא. לפירוש זה מתברר שהדבר פשוט שלכתחילה אין לשפוך שיריים בלילה (ומשמע – אפילו לדעה ששיריים לא מעכבין), והספק הוא רק האם הדבר מעכב (שיעורי האדר, זבחים, שיעור כג, ג).

2. בטורת הקודש דייק לאידך גיסא מלשונו בפ"ז ה"ו: "היה עומד בעזרה ושחט והוא מחשב לשפוך שיריים למחר", שמשמע שלאחר השקיעה אינו "חוץ לזמנו"; אך הרמב"ם כותב כך לעיל מיניה (הל' ה) גם לגבי "הריני שוחט להזות דמו למחר", ועל כרחק אינו בדוקא, ואחז לשון הגמ' (מד, ב), ודרך הגמ' לדבר על פיגול "למחר".

3. הדבר תלוי בפירוש היחס בין השאלה השניה "נותנן בלילה" לבין השלישית "שוחט עליהן בתחילה". בפני משה פירש שהשאלה השלישית עומדת בפני עצמה (ופירשה: האם מותר לכתחילה לשחוט מתוך כוונה שלא לתת את המתנות

בור (ירושלמי יומא פ"ו ה"ו), ועל כרחך לא נתכוונה התורה שכל המעשים מ"הכהן" והלאה ייעשו על ידו דווקא.

על פי זה יש מקום לפרש ש"זרות" שנאמר כאן אינו רק לעניין חיוב מיתה אלא גם לעניין היתר העבודה לכתחילה, וממילא ניתן לשמוע מדיוק דברי רב פפא שהזר כשר לשפוך שיריים (וכך משמע בליקוטי הלכות, תורת הקדשים אות ב)6; אלא שהזר מנוע מלשפוך שיריים מצד אחר, שאסור לו להכנס בין האולם ולמזבח7.

ד. כלי שרת – האם שפיכת השיריים צריכה להעשות מכלי שרת דווקא? מדברי רב פפא משתמע שהשיריים אינם טעונים כלי שרת, וכן כתב במקדש דוד (סי' לג, ב). החזון איש (שם), לשיטתו הנ"ל, סובר שאין לדייק כך מדברי רב פפא, ואף השיריים טעונים כלי שרת.

גם לדעה שהשיריים אינם טעונים כלי שרת, אין פירוש הדבר שמותר לכתחילה להעביר את הדם מכלי שרת לכלי חול, שכן כלל הוא שאין מוציאים דבר מכלי שרת לכלי חול, מפני שיש בכך גנאי (תוס' מנחות ח, א ד"ה ולרבי חנינא; צה, ב ד"ה ומאי קושיא), אלא שבדיעבד אם הועברו לכלי חול – ניתן לשופכם כך (עולת שלמה; ועיין קרן אורה). עוד יש לומר, שהמניעה מלתת בכלי חול היא דווקא בדבר הקרב למזבח (תוס' מנחות פח, ב ד"ה אי לסוטה, ודוגמאות נוספות במקדש דוד סי' ג, ז), ואפשר שהשיריים אינם נחשבים "קרב למזבח" לעניין זה.

ב'חידושים וביאורים' הציע לפרש "כלי שרת" במונח של בגדי כהונה (כדברי רש"י לעיל יג, א ד"ה ובכלי שרת: "כל היכא דקתני נמי בכהן כשר ובכלי שרת – בבגדי כהונה קאמר"). והסביר שהדיון הוא על מחוסר בגדים השופך שיריים, האם חייב מיתה, ולמעשה זהו דין אחד עם זרות, שהרי חיוב מיתה למחוסר בגדים נאמר רק בעבודות שהזר חייב עליהן (משנה להלן קיב, ב). על פי דרכו ניתן לומר שהדיון הוא על הדין לכתחילה, ואם כן יש לדייק מרב פפא ששפיכת שיריים אינה טעונה בגדי כהונה כלל, ואינה עבודה.

ה. קרן ואצבע – בניגוד למתנות העיקריות בחטאת, הניתנות על קרן המזבח באצבעו של הכהן, שיירי הדם ניתנים על היסוד בשפיכה מתוך כלי.

ו. כיבוס – רב פפא מחדש שהדם המיועד לג' המתנות האחרונות נחשב כדם שטעון הזאה, ולכן אם ניתן על הבגד – הרי הוא טעון כיבוס. מדבריו מתבאר ששיירי הדם אינם

רבי רחמנא וד"ה לרבות). האם נתינת השיריים נחשבת "מתנה" והאם זוהי עבודה חשובה?

מדברי רב פפא על ג' מתנות שבחטאת, שהן "כתחילתן", אם נדקדק מהם כנ"ל שדין זה מנוגד ל"סופן" – יתברר שבשיריים אין דין "זרות". ופירש רש"י (ד"ה חוץ) שהנדון הוא חיוב מיתה לזר הנותנם בפנים, ומשתמע, אפוא, שזר השופך שיריים אינו חייב מיתה (אבני נזר או"ח סי' כו, טו)4.

ראיה לדבר מהברייתא ביומא (כד, ב) המונה את העבודות שזר חייב עליהן: "המזה בחטאת העוף, והממצה והמקטיר בעולת העוף". משתמע שהממצה בחטאת העוף פטור5, ופירשו התוס' ישנים (ד"ה והמזה) והריטב"א שהדבר תלוי במחלוקת האם המיצוי מעכב. והרי המיצוי לא גרע משפיכת שיריים, ומכאן ששפיכת השיריים אינה עבודה חשובה לחייב עליה מיתה.

בעולת שלמה כאן נסתפק האם שפיכת השיריים טעונה ימין, ונראה ששורש הספק האם היא מוגדרת כ'עבודה' בכלל. יש מקום לפשוט את הספק מהברייתא לעיל (יג, א): "זריקה בכלל היתה, ולמה יצתה? להקיש אליה, לומר לך: מה זריקה מיוחדת שהיא עבודה ומעכבת כפרה, אף כל עבודה ומעכבת כפרה, יצאו שפיכת שיריים והקטרת אימורין שאין מעכבין את הכפרה". מלשון הברייתא משתמע שהשפיכה היא עבודה, אלא שאינה מעכבת כפרה; ויש לדחות, שהברייתא קיצרה בלשונה כדי לכלול את הקטרת האימורין עם השפיכה, וההקטרה היא עבודה אלא שאינה מעכבת, ואילו השפיכה אינה עבודה כלל. ועוד, שבמקבילה בספרא (צו פרשתא ח, ד) חסרה המילה "עבודה" (והעיר על כך בשפת אמת, שנוסח זה יותר מדויק, שכן השחיטה אינה עבודה). ובדברי רש"י שם (עמ' ב ד"ה והא) מפורש להיפך: "כללא דמילתא: בעינן מחשבה בשעת עבודה על דבר אכילת אדם או למזבח. הלכך חישוב בשעת שפיכת שיריים על אכילת בשר – לא כלום היא, דלא הואי מחשבה בשעת עבודה" (וכך נקט בפשטות בשבט הלוי ח"א סי' קנ, ששפיכת השיריים אינה עבודה כלל).

מסדר הפסוקים בתורה נראה שהכהן הוא השופך את השיריים: "ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטורת הסמים... ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד מזבח העולה" (ויקרא ד, ז), וכיוצא בזה שם פס' יח, כה, ל, לד). אולם בהמשך הפסוקים הוזכרה גם הוצאת הפרים הנשרפים לשריפתם בחוץ: "והוציא את כל הפר" (פס' יב), והיא כשרה

מבואר שגם לדעתו הקטרת אברים ופדרים פסולה בזר, למרות שהם כשרים בלילה, כי "סוף עבודה דיממא היא", ואם כן אפשר לומר זאת גם על שפיכת שיריים. ג. לפי לישנא בתרא בסוגיה שם נראה שהזר פסול גם בעבודת לילה (על כל האמור עיין 'שערי היכל' למסכת יומא, מערכה מא: עבודת לילה).

7. לגבי החטאות הפנימיות, שדמן ניתן ליסוד המערבי, הרי זה פשוט, אך גם לגבי היסוד הדרומי, שעליו יש לומר שאינו בין האולם ולמזבח אלא בין האולם ולכבש, כתב המפרש לתמיד (כח, א ד"ה ואין אדם נכנס עמו) שקדושתו כבין האולם ולמזבח. לדיון האם כניסת זר לבין האולם ולמזבח אסורה מדאורייתא או מדרבנן עיין אנציקלופדיה תלמודית ערך 'בין האולם ולמזבח' ציון 53 והלאה.

4. החזון איש הנ"ל כתב, בהתאם לשיטתו בפסול לילה, שנראה שיש פסול זרות בשיריים, ולא ברור האם כוונתו גם לחיוב מיתה.

5. בכסף משנה (הל' ביאת המקדש ט, ג) משתמע שפיסק את הגמ': "המזה בחטאת העוף והממצה, והמקטיר בעולת העוף", ולדבריו יש להוכיח להיפך (ועיין קרן אורה כאן); אך פירושו תמוה, עיין רש"י שם.

6. ועיין גם ביומא כז, ב: "מתקיף לה רבי זירא: וכי יש לך עבודה שכשרה בלילה ופסולה בזר?", ואם כן על פי הדעה לעיל ששפיכת שיריים כשרה בלילה – הוא הדין בזר. אלא שיש לפקפק בדבר מכמה צדדים: א. נחלקו ראשונים האם כוונת ר' זירא שאכן עבודה הכשרה בלילה כשרה בזר, או שרק אינו חייב עליה מיתה. ב. בגמ' שם

בדינים הבאים: אין חייבים עליה בחוץ (להלכה, ור' נחמיה חולק ומחייב, בשיירי חטאת פנימית או אף בחיצונית); אינה טעונה קרן ואצבע; ובגד שניתזו עליו השיירים אינו טעון כיבוס (להלכה, ואפשר שר' נחמיה מחייב כיבוס, אפילו בחטאת חיצונית). כל זאת, בניגוד לג' המתנות האחרונות בחטאת, שאמנם אינן מעכבות (ולכן גם לא מפגלות ולא פוסלות בכניסתן להיכל) אבל הדינים הנ"ל קיימים בהם.

כמה דינים בשפיכת השיירים שנויים במחלוקת אחרונים: יש שהכשירה בלילה (עולת שלמה, וכן משמע בירושלמי), ופטר את הזר השופכם מחיוב מיתה (אבני נזר, וכן משמע בגמ' ביומא בעניין מיצוי בחטאת העוף), והתירו לשופכם בכלי חול (עולת שלמה, על כל פנים בדיעבד לאחר שכבר הועברו לכלי חול). ויש חולקים ומחשיבים אותם כמתנות החטאת בדינים אלו (חזון איש).

יש מהאחרונים שנסתפק האם השפיכה נחשבת 'עבודה', וטעונה תנאי 'עבודה': כהן ובגדי כהונה ועמידה ועבודה בימין (עולת שלמה), ומרש"י נראה שאינה עבודה כלל (וכך נקט בשבט הלוי). מסתבר שמכל מקום הזר אסור לשופכם, מצד איסור כניסתו לבין האולם ולמזבח.

נחשבים הזאה, ואם ניתזו על הבגד בטרם נשפכו ליסוד – אינו טעון כיבוס.

בהמשך הגמרא נאמר שהדבר שנוי במחלוקת תנאים, ולדעת רבי נחמיה דין שיירי הדם כדין המתנות העיקריות, ובגד שניתזו עליו משיירי הדם – טעון כיבוס⁸. אולם למסקנת הגמ' ("אלא כי תניא ההיא בדמים הפנימיים") אין ראייה שר' נחמיה סובר כך בשיירי דם חטאת חיצונית (למרות שלדעתו המקריבם בחוץ חייב), אלא רק בשיירים הפנימיים, לפי השיטה שהם מעכבים.

ז. שוריים – אם דם החטאת נתקבל בארבעה כוסות, ונתן מתנה על המזבח מכל אחד מהן, הרי הדם שנשתייר בכל ארבעת הכוסות נחשב שיריים, ונשפך על יסוד המזבח. בשיירים עצמם לא שייך לומר ששפיכתם ליסוד תעשה את שאר הדם שבכלי כשיריים, שהרי ממילא זהו דינו של דם זה.

ח. מיתה, לא שריא ולא מפגלא, ולא עיולא לגואי – בשיירים, לאחר שנסתיימה הכפרה, ברור שניתן לשופכם לאחר מיתה, ואינם מתירים ומפגלים, והכנסתם להיכל אינה פוסלת את הקרבן.

סיכום

שפיכת השיירים אינה נחשבת כזריקת דם על המזבח

פר כהן גדול, פר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודה זרה (לטב)

פרים ושעירים הבאים כחטאת על הוראת הלכה בטעות של מורי התורה בישראל.

נאמר בתורה (ויקרא ד, יג-יד): "ואם כל עדת ישראל ישגו, ונעלם דבר מעיני הקהל, ועשו אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשנה ואשמו. ונודעה החטאת אשר חטאו עליה, והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת, והביאו אותו לפני אוהל מועד". פירוש הדברים: כאשר בית הדין הגדול הורה שמוותר לעשות דבר כלשהו, ורוב הקהל נהג על פי הוראתם, ואחר כך התברר להם שהדבר אסור באיסור כרת - כל אחד מן השבטים צריך להביא פר חטאת, הנקרא: 'פר העלם דבר של ציבור'. פר זה קרב כחטאת פנימית: הכהן מזה מדמו בקודש על הפרוכת שבע פעמים, ועל קרנות מזבח הזהב. כמו כן, בשרו נשרף מחוץ לירושלים, והעוסקים בהוצאתו ובשריפתו נטמאים.

קיימים כמה תנאים לחיוב פר העלם דבר של ציבור, ובהם: א. המורים הוראת טעות יהיו בית הדין הגדול, של שבעים ואחד חכמים הראויים להוראה, ויהיה אב בית הדין עמהם. ב. שתהיה טעותם בגדר הסביר, דהיינו, שלא יבטלו מצוה שלמה, ושלא יטעו בדבר המפורש בתורה.

אם היתה הוראתם נוגעת לאיסור עבודה זרה, יש להביא מכל שבט פר לעולה ושעיר לחטאת (ראה ציור), ושעירים אלו נקראים 'שעירי עבודה זרה' (הל' שגגות יב, א).

כאשר הכהן הגדול הוא שהורה הלכה בטעות, ועשה מעשה בעצמו על פי הוראתו - עליו להביא 'פר כהן גדול' לחטאת. זאת, בניגוד לאדם רגיל, המביא חטאת על מעשהו גם אם איננו תוצאה של הוראה שגויה. הדבר מבליט את היותו של הכהן הגדול ראש וראשון למורי התורה בישראל, ככתוב (מלאכי ב, ז): "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו".

8. תוס' לדב ד"ה פסול, שנראה מדבריהם שהמשנה סוברת ששיירים טעונים כיבוס, ובזבחי צדק ולמטה יהודה שם פירשו שכוונת תוס' להעמיד את המשנה כר' נחמיה, וכבר פפא כאן.

8. לדעת רש"י (ד"ה הא מני) אין אמורא שהעמיד כך, אלא הגמ' העמידה כך כדי לדחות את ראיית רב פפא לדין כיבוס בג' המתנות. לדעת תוס' (ד"ה הגהה הא מני) רב פפא הוא שהעמיד כך, כדי לקיים את ראייתו (שכשם שלדעת ר' נחמיה השיירים טעונים כיבוס, כמו שחייבין עליהם בחוץ - כך גם לדעת חכמים בג' מתנות). עיין